

ГРУПОВІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Костянтин КОСТЮЧЕНКО (Кіровоград, Україна)

У статті зазначається актуальність використання групових форм організації інтерактивного навчання іноземної мови у вищій школі. Автор аналізує переваги та труднощі, наводить правила та вимоги і дає методичні рекомендації організації групових форм інтерактивного навчання англійської мови студентів у процесі професійної підготовки.

Ключові слова: інтерактивне навчання, групова форма, заняття з англійської мови, інтерактивні методи, уміння, знання, навички студентів.

In the article actuality of the use of group forms of organization of interactive studies of foreign language registers at higher school. An author analyses advantages and difficulties, points rules and requirements and gives methodical recommendations to organization of group forms of interactive studies of English of students in the process of professional preparation.

Keywords: interactive studies, group form, lessons of English, interactive methods, abilities, knowledge, skills of students.

Традиційно навчальний процес у ВНЗ зорієнтований на здобуття і творче засвоєння студентами знань з навчального предмету. Але завдяки динамічного нарощення способів отримання інформації, швидкій зміні підходів і технологій навчання перед сучасною системою освіти стоїть завдання: підготувати випускників ВНЗ до конкурентоспроможності у майбутній професійній діяльності, забезпечити розвиток комунікативних умінь у особистісному і колективному спілкуванні. Іншими словами, студент повинен використовувати здобуті знання у своїй практичній, професійній, громадській діяльності тощо. Тому основна мета роботи викладача у ВНЗ – перетворити навчально-пізнавальну діяльність студентів на органічне засвоєння знань як основу діяльності людини в різних сферах життя. Студент повинен відчувати упевненість у виборі й прийнятті рішень, уміти застосовувати свої рішення й відповідати за них, бути готовим діяти в нестандартних ситуаціях, вчитися самостійно розвиватися й удосконалюватися. Тому вже зараз педагогічна діяльність викладача повинна бути спрямована на формування індивідуальності, того хто навчається, на всебічний, гармонійний розвиток його особистості в навчальній діяльності. Процес навчання потребує напруженої розумової праці, власної активності студента в ньому.

У вивченні іноземної мови такого залучення студентів до навчально-пізнавальної діяльності можна досягати за допомогою інтерактивного навчання. Використовуючи у своїй роботі інтерактивні методи навчання, викладач створює умови, за яких студенти активно

залучаються до навчальної діяльності, кожний студент відчуває свою важливість у розв'язанні різноманітних педагогічних ситуацій, задоволення від успішності виконання навчальних завдань, власну інтелектуальну спроможність.

Організація інтерактивного навчання полягає в тому, що викладач створює умови навчально-пізнавальної діяльності студентів таким чином, що ті намагаються самостійно вирішувати навчальні проблеми, спираючись на свої потенційні можливості й уже набуті знання в процесі взаємодії «студент – інформація», «студент – ситуація», «студент - знання», «студент-проблема», «студент-студент» тощо. Тому в методиці проведення сучасного заняття з англійської мови значне місце слід відводити груповим формам організації інтерактивного навчання.

У відповідності до залучення студентів у навчальний процес прийнято поділяти інтерактивні методи на наступні групи: парна (робота студента в парі із студентом тощо), фронтальна (викладач навчає одночасно групу студентів), групова або кооперативна (усі студенти навчають один одного), індивідуальна (самостійна) робота студента [4, 6].

У своїй роботі автор статті використовує групову форму роботи на заняттях з англійської мови для формування у студентів комунікативної компетенції, оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвиток умінь критичного мислення у вираженні власних думок і відстоювання позицій. Групова форма роботи передбачає навчання викладачем групи студентів, де одночасно всі студенти групи працюють над завданням разом, але й вчать нести відповідальність індивідуально за загальні результати. За таких умов сильні студенти виявляють свою активність і виказують кращі здібності у розв'язанні різноманітних завдань, а невстигаючі студенти відчуваючи підтримку одногрупників, поводять себе більш впевнено, і охоче долучаються до роботи своєї групи. Таким чином, студенти всієї групи об'єднані спільною метою, усвідомлюють, що успіх роботи залежить від зусиль кожного. У групі студенти одержують від викладача чітку інструкцію щодо виконання певного завдання, виконують своє завдання поки всі студенти не будуть готові дати відповідь на поставлене запитання, обмінюються інформацією з членами іншої групи, створюючи нові групи з представниками, що мали інше завдання, об'єднуються в коло однодумців із метою перевірки виконання завдань, поставлених викладачем.

Автор наводить наступні методичні рекомендації підготовки заняття із використанням групової форми роботи організації інтерактивного навчання: методично обґрунтовано використовувати метод групового навчання на конкретному етапі заняття (закріплення або вивчення нового матеріалу, перевірка або контроль обсягу й глибини набутих знань); завдання мають бути проблемними, спонукати студентів до активності, критичного мислення, пошуку нових знань і нових способів дій; рівноцінно формувати групи, ретельно скласти план й продумати хід роботи, визначити хронометраж, ролі учасників, виробити критерії оцінювання ефективності виконання завдань; розробити інструкції, які стимулюють студентів до навчально-пізнавальної діяльності; передбачити розвиток групової діяльності студентів; регулювати ступінь викладацької допомоги групам у процесі їх роботи; оголошувати очікувані результати роботи студентів; заохочувати успішність виконаної роботи; проводити детальний аналіз, обговорювання за підсумками групової роботи.

Під час проведення занять із використанням групової форми організації інтерактивного навчання важливо знати правила об'єднання в групи [1, 2, 3, 5]:

1. Потрібно враховувати навчальні й позанавчальні інтереси студентів, рівень їх комунікабельності, емоційності, соціальний статус.
2. Кількість студентів у навчальній групі може коливатись від трьох до шести осіб. У випадку меншої кількості студентам важко різнобічно розглянути проблему, у випадку більшої кількості – складно врахувати об'єм виконання роботи кожного студента.
3. Склад групи може змінюватися залежно від характеру (складності) завдання.
4. Студенти можуть об'єднуватися в групи за власним вибором, за вибором викладача, за результатами жеребкування, тощо.
5. Група має бути однорідною, різнорідною, постійною або мобільною.

6. Під час створення групи потрібно враховувати психологічну єдність студентів, бажання студентів, потенціал можливостей для їх успішної спільної діяльності. Повинен реалізовуватися принцип рівноправності.

Під час проведення занять із використанням групової форми організації інтерактивного навчання важливо дотримуватися наступних вимог [1, 2, 3, 5]:

1. Забезпечити позицію студента як активного суб'єкта навчання.
2. Створити й підтримувати високий рівень пізнавального інтересу й самостійності студентів.
3. Налагоджувати та підтримувати спільну діяльність окремих груп.
4. Контролювати діяльність груп опосередковано через завдання.
5. Забезпечувати порядок роботи.
6. Стимулювати студентів до спільного висловлювання думок й використання різних способів виконання завдань без страху помилитися, запропонувати неправильну відповідь, тощо.
7. Вчасно виправляти тільки ті помилки, які перешкоджають розумінню.
8. Аналізувати типові й нетипові помилки після завершення виконання завдань.
9. Створювати ситуації успіху, схвалення, підтримки, доброзичливості.

На різних етапах заняття можна використовувати різні групові форми навчання: роботу в парах, ротаційні трійки, «Два – чотири – всі разом», «Карусель», роботу в малих групах, «Акваріум».

Метод «Два – чотири – всі разом» доцільно використовувати під час закріплення або вивчення нового матеріалу з метою його ґрунтовного аналізу та осмислення. Реалізація цього методу сприяє розвитку спілкування в групі, навичок роботи в групі, вмінь критичного мислення: переконувати співрозмовника, вести дискусію, приходити до компромісу.

Пропонуємо власний варіант реалізації методу „Два-чотири – всі разом”:

1. Викладач об'єднує студентів у пари.
2. Викладач задає питання для обговорення, дискусії, виділяє час (2-3 хв.) для обговорення та прийняття спільного рішення (відповіді).
3. Викладач об'єднує пари в четвірки і просить обговорити попередньо досягнуті рішення. Як і в парах, четвірки мають дійти згоди з проблеми та прийняти рішення.
4. Обговоріть результати, що отримали в четвірках.
5. Запропонуйте четвіркам по черзі презентувати власне рішення. Після виступу усіх колективно обговоріть рішення, які наведені групами.

За використання методу „Два-чотири – всі разом” можна вносити декілька проблем на обговорення чи ставити декілька завдань одночасно. Варто лише подбати, щоб у групі над кожною проблемою на початковому етапі працювали не менше 2х пар.

Метод «Карусель» доцільно використовувати під час інтенсивної перевірки обсягу й контролю глибини наявних знань. В студентів розвивається вміння аргументувати власну позицію. Це один із варіантів кооперативного навчання, при якому одночасно залучаються в роботу всі учасники навчального процесу. При цьому відбувається активне спілкування та обговорення проблеми між усіма студентами. Цю технологію варто застосовувати для: 1) Збирання інформації з будь-якої теми; 2) Інтенсивної перевірки обсягу та глибини знань; 3) Розвитку вмінь критично мислити й аргументувати свою позицію.

Наводимо приклад реалізації методу «Карусель»:

1. Викладач об'єднує групу у кілька бригад (залежить від кількості проблем, що будуть вирішуватися). Кожна з них обирає бригадира, який відповідає за збір інформації.
2. Викладач дає групам завдання, вони обговорюють його та занотують на аркуші паперу основні тези (до 3 хв.). Після запису інформації аркуші передаються за годинниковою стрілкою від однієї групи до іншої. Кожна команда знайомиться із написаними фактами та за необхідністю доповнює своїми. Коли «Карусель» робить один оберт, бригада узагальнює матеріали та звітує з певної проблеми.

Метод «Акваріум» доцільно використовувати під час удосконалення вмінь та навичок студентів. Реалізація цього методу сприяє розвитку спілкування в малій групі, вміння критично мислити, дискутувати й аргументувати свою думку.

Наводимо приклад реалізації методу „Акваріум”:

1. Викладач розподіляє студентів на чотири групи. Одна з груп сідає в центрі аудиторії. Це необхідно, щоб відокремити діючу групу від інших студентів в аудиторії певною відстанню. Ця група отримує лист із ситуацією і постановкою завдання.

2. Поки група займає місце, викладач ознайомлює групу з цим завданням і нагадує правила дискусії в малих групах. Групі пропонують вголос прочитати ситуацію та обговорити її розв’язання. Всі інші студенти мають тільки слухати, не втручаючись в хід обговорення. На цю роботу групі дається 3-5 хв. Після закінчення часу відведеного для обговорення група займає свої місця, а викладач ставить до класу запитання: Чи погоджуєтесь з запропонованими рішеннями? Чи достатньо аргументовані ці рішення? Який аргумент був найкращим?

На таку бесіду відводиться до 2-3 хв. Після цього місце в „Акваріумі” займає інша група і обговорює наступну проблемну ситуацію.

Всі групи по черзі мають побувати в „Акваріумі”, і діяльність кожної із них має бути обговорена всією аудиторією.

Наприкінці, викладач повинен прокоментувати рівень володіння студентами навичками ведення дискусії в малих групах та звернути увагу учасників на усунення помилок в цьому виді навчальної діяльності, наголосити на важливості подальшого розвитку комунікативних навичок та умінь – 2-3 хв. В межах „Акваріуму” можна підвести підсумки заняття або за браком часу обмежитись обговоренням роботи кожної групи.

«Робота в парах» використовується під час засвоєння, закріплення, перевірки глибини знань студентів тощо. Реалізація цього методу сприяє розвитку як навичок спілкування так і критичного мислення.

Пропонуємо власний варіант реалізації методу «Робота в парах»:

1. Викладач задає студентам питання для дискусії або гіпотетичної ситуації. Після пояснення питання або фактів, наведених в ситуації, виділяє їм небагато часу для того, щоб продумати можливі відповіді або рішення самостійно.

2. Викладач об’єднує студентів в пари, визначає, хто з пари буде починати висловлюватись і просить їх обговорити свої ідеї один з одним.

Краще зразу визначити час на висловлювання кожного з учасників пари і спільне обговорення. Це допомагає студентам від початку звикнути до чіткої організації роботи в парях. Вони мають досягти згоди (консенсусу) щодо відповіді або рішення.

3. Кожна пара обмінюється своїми ідеями та аргументами з усією аудиторією, що допомагає провести загальну дискусію.

Метод «Ротаційні трійки» доцільно використовувати під час закріплення та засвоєння нового матеріалу, або який вже вивчили.

1. Викладач використовує переважно питання, що передбачають неоднозначної відповіді.

2. Викладач об’єднує студентів у трійки таким чином, щоб кожна з них бачила трійку праворуч і трійку ліворуч. Разом усі трійки мають утворити коло.

3. Викладач формулює кожній трійці відкрите питання (однакове для всіх).

4. Кожен у трійці має відповісти на це питання по черзі.

Після короткого обговорення запропонуйте учасникам розрахуватися від 0 до 2.

Студенти з номером 1 переходять до наступної трійки за годинниковою стрілкою, а студенти з номером 2 переходять через дві трійки проти годинникової стрілки. Студенти з номером 0 залишаються на місці й є постійними членами трійки. Результатом буде зовсім нова трійка.

Ви можете змінювати трійки стільки разів, скільки у вас є питань. Так, наприклад, коли проходить три ротації, кожен студент зустрічається із шістьма іншими учасниками.

Студенти з номером 0 можуть виступати в ролі консультантів, тому в разі потреби викладач має можливість скорегувати розташування студентів в трійках.

«Робота в малих групах» використовується під час закріплення й засвоєння знань, для вирішення комплексних проблем, що потребують колективного обговорення. Реалізація цього методу сприяє розвитку умінь аналізувати, узагальнювати, розвитку пізнавальної активності, логічного мислення.

Наводимо приклад реалізації методу «Робота в малих групах»:

1. Викладач об'єднує студентів в малі групи, пропонує сісти віч-на-віч.
2. Викладач встановлює правила роботи групи й критерії оцінювання її досягнень.
3. Викладач надає кожному певну роль (наприклад: читець, секретар, доповідач, хронометрист).
4. Викладач дає спільне завдання й пропонує кожному поділитися своєю інформацією й матеріалами з іншими учасниками групи;
5. Викладач заохочує студентів пояснювати одне одному незрозуміле, розробляти проблему, підбивати підсумки обговорення;
6. Викладач дає загальну оцінку роботи кожної групи (винагороду);
7. Для об'єктивного контролю викладач запитує по одному студенту з кожної групи у випадковому порядку;
8. Викладач стимулює студентів до самоаналізу дій, що відбуваються всередині групи в процесі її роботи.

Висновки. Таким чином, заняття з використанням групової форми роботи уможливають студентам усвідомити важливість допомогти одне одному у виконанні навчальних завдань, забезпечують виникненню інтересу до навчальної діяльності й досягнення успішних результатів. При цьому викладач керує роботою кожного студента опосередковано, через завдання, які він пропонує в групі для опрацювання. Такий вид навчальної діяльності не тільки не ізолює студентів один від одного, а й стимулює їх до кооперації зусиль, взаємодопомоги та співпраці на занятті. Спільна колективна діяльність створює оптимальні умови для активізації кожного й розвиває здатність правильно сприймати інших, адекватно оцінювати себе, результати власної діяльності, навчає висловлювати, аргументувати свою позицію, узагальнювати, аналізувати інші думки.

Отже, запровадження групової форми роботи організації інтерактивного навчання забезпечує успіх студента, стимулює до творчості, спілкування в ситуаціях, наближених до реального життя, формує критичне мислення.

Групова форма роботи організації інтерактивного навчання на заняттях з англійської мови має значні переваги порівняно з іншими методами:

1. Допомогає створювати на занятті умови для формування позитивної мотивації студентів.
2. Дає можливість застосовувати диференційний підхід у навчанні.
3. Сприяє виробленню вмінь співпрацювати з іншими студентами.
4. Забезпечує загальну активність всіх студентів.
5. Реалізовує їхнє природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги і співпраці.
6. Формує в студентів вміння дискутувати, аргументувати, аналізувати, узагальнювати власні та інші думки.
7. Підвищує результативність навчання.

До основних переваг у своїй роботі за використання групових форм організації інтерактивного навчання автор відносить: збагачення власного життєвого досвіду студентів через процес іншомовного спілкування, розвиток навичок самостійної роботи, демократичне й рівноправне партнерство викладача й студентів, формування у студентів стійких умінь і навичок як індивідуальної так і колективної навчально-пізнавальної діяльності. І в той же час актуалізує важливість застосування студентами набутих навичок й умінь спрямованих на розвиток не лише творчого потенціалу, але й на вміння критично мислити та раціонально діяти, удосконалюючи особисті комунікативні здібності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гейхман Л. К., Зуев И. И., Нигматуллова Э. Ф., Попова Г. С. Интерактивный подход и модель дистанционного обучения иностранным языкам. - <http://www.iii04.pfo-pegm.ru>
2. Глушок Л. М. Застосування інтерактивних методів при викладанні англійської мови у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії / Л. М. Глушок // Педагогічний дискурс. – 2010. – Серпень. – С. 56–59.
3. Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання/Упоряд. Л. Галіцина. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
4. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід: метод, посіб. Авт.-уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. - К.: А.П.Н., 2002.

5. Кларин М.В. Интерактивное обучение – инструмент обучения нового опыта // Педагогика. – 2000. - №7. – С.12-18.

6. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник /НАПНУУкраїни, Педагогічноїосвіти і освіти дорослих. К.: ВД «ЕКМО», 2011.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Костянтин Костюченко – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри іноземної філології Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування раціонально-критичного мислення майбутніх учителів у процесі професійної підготовки, дослідження методики комунікативно-орієнтованого навчання іноземної мови у ВНЗ.